

ALGEMEEN BESTUUR

Vergadering d.d.: 7 februari 2018   Agendapunt: 7
Betreft: Besluitvormend   Programma: 2. Voldoende en gezond water
Portefeuillehouder: Alma
Route: DB-AB

Onderwerp

Uitvoeren van KRW- en Klimaatmaatregelen Paterswoldsemeer

Bijlagen

Geen

HET ALGEMEEN BESTUUR BESLUIT:

1. de voorbereiding van de KRW- en klimaatmaatregelen voor het waterlichaam Paterswoldsemeer te starten in 2018 en de eerste fase vóór uiterlijk 2022 uit te voeren;
2. een voorbereidings- en uitvoeringskrediet van € 2.590.000,- beschikbaar te stellen,
3. kennis te nemen van de hiervoor door het DB ingediende POP3-subsidie aanvraag van € 2.500.000,-;
4. onder voorbehoud van toekenning subsidie een krediet te verstrekken voor DAW (Deltaplan Agrarisch Waterbeheer) maatregelen ter hoogte van maximaal € 1.625.000,-.

Inleiding

Op 16 september 2015 is door het AB ingestemd met het KRW-maatregelenpakket opgenomen in de factsheets per waterlichaam.

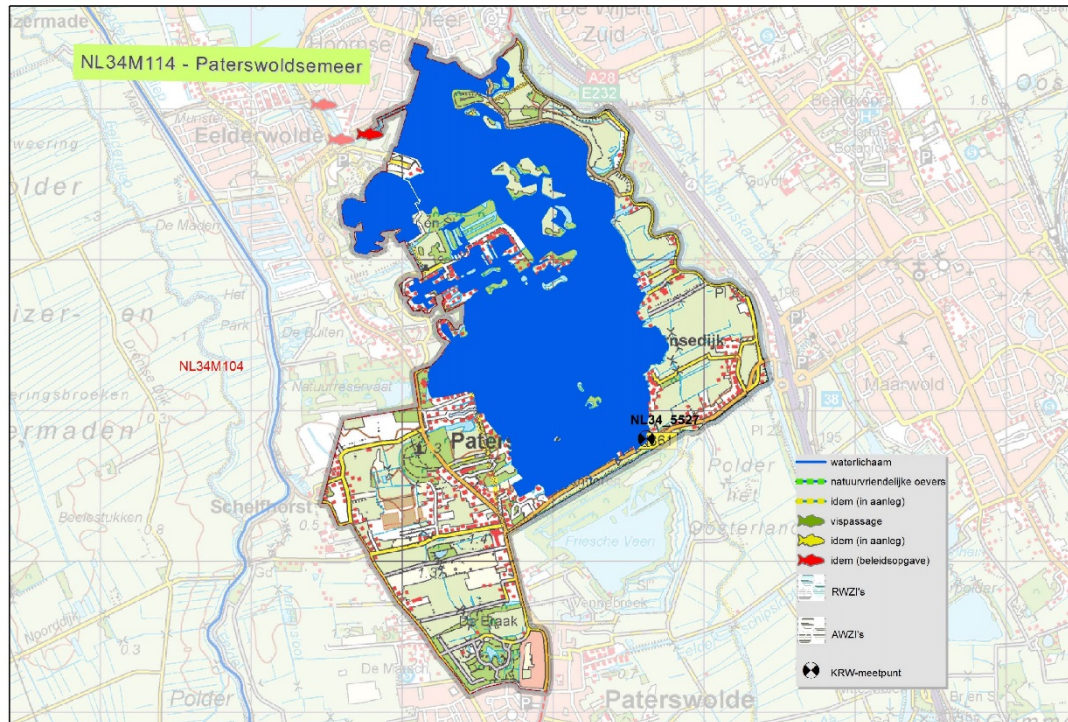
Voor het waterlichaam Paterswoldsemeer betrof dit pakket de volgende maatregelen:

1. vispasseerbaar maken kunstwerken
2. afkoppelen polderwater
3. verwijderen opwervende nutriëntrijke sliblaag
4. beperken effecten recreatie
5. beperken inlaat gebiedsvreemd water
6. inrichten moeraszone
7. instellen dynamisch peilbeheer
8. verbeteren waterafvoer
9. onderzoek vermindering overlast blauwalg
10. verminderen emissie nutriënten landbouw en erfafspoeling
11. Structuurvisie Meerweg, deelplan oost

De planning is om maatregel 1 t/m 8 van het maatregelenpakket in 2021 uitgevoerd te hebben. Maatregel 9 is reeds in uitvoering, maatregel 10 wordt in DAW-projecten meegenomen en maatregel 11 betreft een provinciaal project.

Met dit voorstel wordt invulling gegeven aan het besluit van 16 september 2015 voor het waterlichaam Paterswoldsemeer. Dit voorstel bevat ook de no-regret maatregelen zoals mondeling toegelicht bij het besluit van 20 september 2017 over Lage Wal, als zijnde te versnellen maatregelen. Het besluit van 20 september 2017 over Lage Wal staat verder los van dit besluit. De openstelling van de POP3-regeling in Groningen maakt dat wij voor deze maatregelen in één keer een groot deel van het voorbereidings- en uitvoeringskrediet aanvragen om te komen tot een robuust watersysteem in het Paterswoldsemeer.

Figuur 1. Overzichtsk kaart waterlichaam Paterswoldsemeer

Beoogd effect

Met het realiseren van de maatregelen wordt de waterkwaliteit en waterkwantiteit in het Paterswoldsemeer verbeterd. Met het vergroten van de afvoercapaciteit wordt de waterveiligheid rondom het Paterswoldsemeer (o.a. Martiniziekenhuis) verbeterd. Het waterschap voldoet in 2027 aan de KRW-normen voor het waterlichaam Paterswoldsemeer.

Argumenten

1.1. Hiermee wordt het AB-besluit van 16-09-2015 voor het Paterswoldsemeer nader uitgewerkt

Met het AB-besluit van 16 september 2015 is ingestemd met de te nemen KRW-maatregelen opgenomen in de factsheet van het Paterswoldsemeer. Waterschap Noorderzijlvest is initiatiefnemer van deze maatregelen, met uitzondering van het plan Meerweg. Met instemming van onderhavig besluit wordt nadere invulling gegeven aan het pakket aan maatregelen voor het waterlichaam Paterswoldsemeer.

1.2 Het is efficiënt om de samenhangende maatregelen in één keer uit te voeren

Om te zorgen dat de waterkwaliteit in het Paterswoldsemeer voldoet aan de KRW-maatlat, is een maatregelenpakket vastgesteld in de KRW-factsheet van het Paterswoldsemeer. Eén van deze maatregelen is "3. verwijderen opwervende nutriëntrijke sliblaag". Het slib wordt gebruikt om een deel van maatregel "6. Inrichten moeraszones" te realiseren. Voor deze moeraszones en het riet wat hier gaat groeien is het van belang om zoveel mogelijk één peil (met bandbreedte, maatregel 7) in het Paterswoldsemeer te hanteren in plaats van een laag winterpeil en een hoog zomerpeil. Peilaanpassing in het meer kan echter niet zonder het nemen van een peilbesluit en het vergroten van de afvoercapaciteit. Het vergroten van de afvoercapaciteit is nodig om genoeg water in natte perioden te kunnen afvoeren en daarnaast in te spelen op klimaatscenario's. Het vispasseerbaar maken van de huidige stuw zorgt voor extra paai- en opgroeigebied voor vis, hetgeen de waterkwaliteit ten goede komt. Het afkoppelen van polderwater uit Polder Hoornse Dijk kan mogelijk

gecombineerd worden met het vergroten van de afvoercapaciteit. De polder loost nu nog via een gemaal op het Paterswoldsemeer. Het gemaal dat af is moet vervangen worden door een nieuw gemaal dat afwatert op het Noord-Willemskanaal.

Het uitwerken en uitvoeren van het totale pakket aan maatregelen in één keer zorgt voor synergievoordeel. Tevens kan werk met werk gemaakt worden.

1.3 De maatregelen geven naast de KRW, ook invulling aan klimaatadaptatie

Met het vergroten van de afvoercapaciteit wordt invulling gegeven aan klimaatadaptatie. De huidige afvoerroute is onvoldoende groot en gaat door stedelijk gebied, langs het Martiniziekenhuis. Het is niet mogelijk en te risicovol om de huidige afvoerroute te vergroten tot de benodigde capaciteit. Een nieuwe, extra afvoerroute maakt het gebied minder kwetsbaar bij extreme neerslag nu en in de toekomst. Met het maatregelenpakket wordt de waterkwaliteit verbeterd en wordt blauwalgenbloei tegengegaan. Ook de aanpak van de waterkwaliteit in relatie tot blauwalg is klimaatadaptatie.

2.1 Met het krediet kan het werk voorbereid worden en grotendeels worden gerealiseerd

Op basis van de eerste onderzoeksresultaten en kengetallen is een raming gemaakt van de kosten. Deze dient bij de voorbereiding van het werk nader uitgewerkt te worden. Om het hoofddoel waterkwaliteitsverbetering te bewerkstelligen, is het wenselijk de realisatie van moeraszones en daarmee het baggeren gespreid uit te voeren. Door middel van monitoring en nader onderzoek wordt bepaald waar het baggeren en het realiseren van moeraszones het meeste effect heeft. Op deze wijze wordt het beschikbare budget zo efficiënt mogelijk ingezet. Het vrijkomende slib wordt verwerkt in ondieptes en moeraszones, zodat afvoer niet aan de orde is om kosten te beperken. De overige maatregelen uit het pakket worden parallel hieraan gerealiseerd, waarbij het van belang is dat de peilbesluitprocedure zo snel mogelijk gestart wordt in verband met de doorlooptijd van de procedure.

Op basis van monitoring en evaluatie van de gerealiseerde maatregelen en oppervlakte aan moeraszone stellen wij vast of de doelstelling gerealiseerd is. Wanneer dit niet het geval is, wordt bepaald hoeveel moeraszone nog gerealiseerd moet worden en hoeveel slib nog verwijderd moet worden. Mogelijk wordt hiervoor in 2020 een aanvullend voorstel ingediend.

3.1 Het aanvragen van POP3 (pijler 1)-subsidie sluit aan bij het meerjarig beleid van het waterschap.

De subsidieregeling POP3 pijler 1 is voor het volledige beschikbare bedrag opengesteld en sluit 22 januari 2018. Onderdeel van dit deelproject is het realiseren van doelstellingen voor de KRW en Klimaat. Op basis van de nu beschikbare projectgegevens heeft het waterschap een subsidieaanvraag kunnen indienen. De subsidie levert een bijdrage van maximaal 100% van de geschatte subsidiabele kosten. Indien niet van deze openstelling gebruik wordt gemaakt is op voorhand onzeker en onduidelijk of in deze programmaperiode van het POP (2014-2020) opnieuw POP subsidie zou kunnen worden aangevraagd.

4.1 Hiermee wordt invulling gegeven aan het bestuurlijk akkoord.

De waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest en de Provincie Groningen hebben in de bestuursovereenkomst van 22 september 2017 afspraken gemaakt over gezamenlijk investeren in DAW beleid. Het AB is hierover reeds geïnformeerd tijdens de vergadering van 19 juli 2017 en heeft met dit beleid ingestemd. Dankzij deze bestuurlijke afspraak kon door de Provincie Groningen POP3 Pijler 1 worden opengesteld. Door nu toe te zeggen om tegelijkertijd met het verleend krijgen van de POP pijler 1 subsidie te investeren in DAW, wordt gehandeld in lijn met de gemaakte bestuurlijke afspraak.

Risico's & Kanttekeningen

1.1 Er komt teveel slib vrij om te kunnen verwerken in de beperkte ruimte voor moeraszones

Vooraf is aangegeven dat als maatregel 25 ha van het meer gebaggerd wordt om opwerveling van slib en daarmee troebelheid tegen te gaan. Doel is een helder en robuust watersysteem. Op basis van de eerste onderzoeksresultaten is bekend dat dermate veel slib vrij komt op dit oppervlak, dat niet alles kan worden verwerkt in ondieptes en moeraszones, zodat ook een deel van het slib moet worden afgevoerd. De kosten voor het afvoeren van slib zijn hoog. Door het doen van nader onderzoek en te leren van vergelijkbare projecten in het land, worden de maatregelen baggeren en realisatie moeraszones geoptimaliseerd. Deze optimalisatie van de maatregelen 3 en 6 wordt gefaseerd uitgevoerd en tussentijds gemonitord om het effect op de te behalen doelstelling vast te kunnen stellen. Het doel van deze gefaseerde uitvoering is om met minimale inspanning, maximaal effect te behalen om het bovenliggende doel, de waterkwaliteit, te realiseren.

Na monitoring en evaluatie wordt bepaald of nog aanvullende maatregelen nodig zijn om de doelstelling te realiseren. Hiervoor komen wij mogelijk te zijner tijd met een aanvullend voorstel terug. Wanneer realisatie van extra moeraszone en aanvullend baggeren noodzakelijk is, zullen wij hiervoor cofinanciering zoeken van derden, hetgeen voor nu niet mogelijk is door de 100% subsidiering uit POP3.

1.2 Het waterschap heeft geen eigendommen om de moeraszones te realiseren

Het Paterswoldsemeer en omliggende gronden zijn grotendeels in het bezit van Meerschop Paterswolde en particulieren. Met het Meerschop zijn verkennende gesprekken gevoerd over de realisatie van moeraszones op plaatsen waar voormalige eilanden zijn verdwenen. Deze plaatsen zijn door het Meerschop met palenrijen in het meer gemarkeerd en nu niet bevaarbaar. Het Meerschop wil haar eigendommen ter beschikking stellen om ter plaatse van oude eilanden moeraszones te realiseren. Ook is gesproken over andere locaties. Naar verwachting bereiken wij hierover overeenstemming voor realisatie. Andere partijen als de Federatie Recreatieverenigingen Paterswoldsemeer staan positief tegenover herstel van de voormalige eilanden.

2.1 De raming van het maatregelenpakket is niet nauwkeurig genoeg

De gemaakte raming is gebaseerd op kengetallen. De voorbereiding van de werkzaamheden vindt plaats in 2018. Na de planfase en het opstellen van het definitief ontwerp wordt de raming nauwkeuriger opgesteld. Mogelijk dient het krediet hierop bijgesteld te worden.

2.2 Niet alle maatregelen zijn subsidiabel in het kader van POP3 Groningen

De meeste maatregelen uit het maatregelenpakket KRW zijn subsidiabel in het kader van POP3 Groningen. De som van deze maatregelen is in totaal € 2.500.000,-. Niet subsidiabel is de peilaanpassing, aangezien het nemen van peilbesluiten regulier waterschapswerk betreft. Echter is deze peilaanpassing noodzakelijk om de subsidiabele maatregelen te kunnen realiseren. Daarnaast is een maatregel in het Drentse deel van het meer (aanvoer water) en een maatregel die samen met derden wordt opgepakt en gefinancierd (beperken effecten recreatie) niet subsidiabel. Samen met vertegenwoordigers van gebruikers rond het meer dient te worden samengewerkt aan het terugdringen van de belasting. Een plan hiervoor wordt gezamenlijk uitgewerkt, parallel aan de peilbesluitprocedure, om zo de informatievoorziening zoveel mogelijk te bundelen en daarmee te zorgen voor een efficiënte inspanning. Voor de niet subsidiabele maatregelen betreft het te verlenen krediet € 90.000,-.

3.1 De subsidieaanvraag kan worden afgewezen

Er is sprake van een zogenoemde tenderregeling en projecten die zijn ingediend zullen met elkaar concurreren tot het budget is uitgeput.

3.2 De projectrealisatie kan financieel afwijken van wat in de subsidieaanvraag is opgevoerd

Er kan bij de realisatie van de maatregelen bij lagere kosten dan de raming wel minder subsidie worden afgerekend dan oorspronkelijk is toegezegd, maar nooit meer als de kosten hoger uitvallen dan geraamd. Door optimalisatie van de maatregelen, wordt vooraf bepaald op welke wijze de maatregelen zo effectief mogelijk binnen het beschikbare budget gerealiseerd kunnen worden.

3.3. Aan de subsidietechnische voorwaarden kan mogelijk niet worden voldaan

De subsidievoorwaarden zijn bekend. Zo zal het subsidiabele deel van het project uiterlijk in 2021 moeten zijn afgerond. Volgens de huidige projectplanning is dit haalbaar en kan voorts aan alle door de subsidieregeling gestelde voorwaarden worden voldaan.

4.1 Geen POP3 subsidieverlening betekent ook geen bijdrage aan DAW

Indien de POP3 subsidieaanvraag niet wordt gehonoreerd zal de hieraan gekoppelde bijdrage aan DAW ook niet worden geëffectueerd.

4.2 Geen projectuitvoering betekent wel een bijdrage aan DAW

Indien de POP subsidie wordt verleend maar het project wordt niet uitgevoerd, dan kan de POP subsidie niet feitelijk door het Waterschap worden verkregen (afgerekend). De verplichting om bij te dragen aan DAW blijft in dat geval echter wel gewoon bestaan. De kans hierop is minimaal gezien het draagvlak van de omgeving om de waterkwaliteit van het Paterswoldsemeer te verbeteren groot is.

Financiën

Vorbereidingskrediet fase 1

Het voorbereidingskrediet is geraamd op ca. 25% van de realisatiekosten. Opgemerkt wordt dat het naast de voorbereiding van fysieke maatregelen, ook een peilbesluitprocedure betreft. De aanpassing van het peil en het doorlopen van de bijbehorende procedure is noodzakelijk voor de realisatie van een aantal fysieke maatregelen. Het krediet wordt aangewend voor:

- Uitvoeren van conditionerende onderzoeken
- Peilbesluitprocedure inclusief bijkomende onderzoeken
- Procedures en vergunningen van derden
- Het technisch ontwerpen
- Communicatie met de omgeving
- Het plaatsen van een monitoringsmeetnet en het monitoren van grond- en oppervlaktewater
- Het maken van de contractdocumenten (bestekken en aanbestedingsdocumenten)
- Alle andere werkzaamheden die nodig zijn voordat daadwerkelijk met de realisatie kan worden gestart.

Uitvoeringskrediet fase 1

Het uitvoeringskrediet betreft de realisatie van de maatregel 1, 2, 5 en 8 en een optimalisatie van maatregel 3 en 6. Na realisatie volgt monitoring van de effecten op de genomen maatregelen. De kosten voor de monitoring en analyse zijn inbegrepen bij het gevraagde krediet. Maatregel 4 en 7 zijn maatregelen met alleen voorbereidingskosten.

Tabel 1: benodigd voorbereidingskrediet en realisatiekosten

Maatregel	Benodigd voorbereidingskrediet (incl. BTW)	Raming realisatiekosten (incl. BTW)
Vispasseerbaar maken kunstwerken (1)	35.000,-	95.000,-
Gemaal/gemalen tbv afkoppelen polderwater en afvoercapaciteit (2 en 8)	240.000,-	690.000,-
Verwijderen opwervend slib en realisatie ondieptes en moeraszones, optimalisatie binnen beschikbaar budget, incl. monitoring (3 en 6)	300.000,-	1.140.000,-
Niet subsidiabele maatregelen: beperken effecten recreatie en inlaat gebiedsvreemd water en instellen dynamisch peilbeheer (4, 5 en 7)	60.000,-	30.000,-
Totaal	635.000,-	1.955.000,-

Financiële dekking en bestedingsritme voorbereidingskrediet

De dekking (voor € 600.000,-) is voorzien in het jaarplan 2018 voor het Paterswoldsemeer. De verdeling van de dekking bij de genoemde maatregelen in het jaarplan verschilt van tabel 2. Deze herverdeling hangt samen met de aangepaste prioritering in de maatregelen, die mede gestoeld is op kostenverdeling over de jaren heen en haalbaarheid in de tijd.

De bestedingen in 2019 (€ 1.050.000,-) en 2020 (€ 940.000,-) zijn reeds voorzien in de PPN 2018-2021 en in de meerjarendoorkijk van het jaarplan 2018. Na akkoord op dit voorstel wordt deze dekking opgevoerd in de jaarplannen van 2019 en 2020.

Tabel 2: Dekking en bestedingsritme

Maatregel	Totale kosten maatregel (incl. BTW)	2018	2019	2020
Vispasseerbaar maken kunstwerken	130.000,-	130.000,-		
Gemaal/gemalen tbv afkoppelen polderwater en afvoercapaciteit	930.000,-	30.000,-	210.000,-	690.000,-
Verwijderen opwervend slib en realisatie ondieptes en moeraszones fase 1 incl. monitoring	1.440.000,-	400.000,-	790.000,-	250.000,-
Niet subsidiabele maatregelen: beperken effecten recreatie en inlaat gebiedsvreemd water en instellen dynamisch peilbeheer	90.000,-	40.000,-	50.000,-	
Totaal	2.590.000,-	600.000,-	1.050.000,-	940.000,-

Kapitaallast krediet

In het 1^e jaar na activering van het project zal de kapitaallast die hieruit voort vloeit circa € 12.000,- bedragen (peilbesluit) bij een afschrijftermijn van 10 jaar en een omslagrente van 3%.

Subsidie

De genoemde aan te vragen subsidiebijdrage is € 2.500.000,-. Dit betreft 100% van de subsidiabele projectkosten. Ter compensatie van de te verkrijgen subsidie ten gunste van projectkosten van het Waterschap is de bijdrage aan DAW maximaal 75% van € 2.500.000,- = € 1.875.000,-. De reeds bij AB besluit van 19 juli 2017 beschikbaar gestelde € 250.000,- kan hierop in mindering worden gebracht. Daarmee is de maximale bijdrage waarvoor hierbij een krediet wordt gevraagd nog € 1.625.000,-. Voor de voorbereidingskosten gemaakt voor indienen van de aanvraag kan geen POP3 subsidie worden aangevraagd.

Uit POP3 pijler 1 wordt door Noorderzijlvest ook subsidie aangevraagd ten behoeve van het deelproject “natuur en waterberging polder De Dijken-Bakkerom” uit het voorstel “gebiedsinrichting Zuiderlijk Westerkwartier”. Het AB heeft dit vastgesteld tijdens haar vergadering van 20 december 2017.

Aanvankelijk was ingeschat dat door Noorderzijlvest ongeveer € 2.000.000 POP3 pijler 1 subsidie kon worden aangevraagd. Dit is derhalve zo opgenomen in de genoemde bestuursovereenkomst DAW met de Provincie Groningen en het Waterschap Hunze en Aa's en op 19 juli 2017 met het AB gecommuniceerd. Door een verruiming van de openstelling door de Provincie Groningen:

- naast KRW ligt in de openstelling ook de prioriteit op klimaatmaatregelen;
- de openstellingstermijn was verwacht te sluiten begin november 2017, dit werd 22 januari 2018;
- projecten moeten voldoende concreet zijn maar hoeven niet al binnen 2 maanden na subsidieverlening te starten;
- en een ambtelijke prioritering in de projectvoorbereiding van het project “uitvoeren van KRW- en Klimaatmaatregelen Paterswoldsemeer”,

kan nu ten behoeve van Noorderzijlvest in totaal € 1.872.286 + € 2.500.000 = € 4.372.286 subsidie worden aangevraagd uit POP3 pijler 1. De totaal aan u gevraagde bijdrage voor DAW komt hierbij op 75% van dit bedrag = circa € 3.280.000.

Dit zal ook in de toekomstige PPN's en jaarplannen worden verwerkt.

Interne uren

De te activeren interne uren (2018, 2019, 2020) zijn geraamd op : 2400 à € 69,- per uur met een waarde van € 165.600,- (2018: 900 en 2019: 900, 2020: 600).

Communicatie

Voor de communicatie wordt een apart communicatieplan opgesteld. Deze wordt gedeeld en afgestemd met de partners die werkzaam zijn in het gebied. Mede omdat de provincie tegelijkertijd ook projecten realiseert rondom het Paterswoldsemeer.

Uitvoering

In tabel 3 is een globale planning opgenomen voor de planvorming (P) en realisatie (R) van de maatregelen, passend bij het bestedingsritme en de werkvolgorde.

Tabel 3: Globale uitvoeringsplanning

Nr	Naam maatregel	2018	2019	2020	2021
1	Vispasseerbaar maken kunstwerken	P+R			
2	Afkoppelen polderwater	P start Q4	P	R	
3	Baggeren	P + R start Q4	R	R + P fase 2	R fase 2
4	Beperken effecten recreatie	P	P		
5	Beperken inlaat gebiedsvreemd water	P+R			
6	inrichten moeraszone	P + R start Q4	R	R + P fase 2	R fase 2
7	instellen dynamisch peilbeheer	P	P		
8	verbeteren waterafvoer	P start Q4	P	R	